

ผู้หญิง แรงงาน และชีวิตครอบครัว : วิธีการวิเคราะห์การกดขี่สตรีเพศ*

จิริติ ดิงศภักดิ์**

ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา การตื่นตัวต่อความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง และการเติบโตอย่างรวดเร็ว ของขบวนการปลดปล่อยสตรีเพศ (Women's Liberation Movement) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศทางตะวันตก ได้กระตุ้นให้มีการศึกษาถึงฐานะและบทบาทของผู้หญิงในสังคมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แนวโน้มโดยทั่วไปของการศึกษา เป็นการค้นคว้าจากจุดยืนของผู้ที่คัดค้านความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ* ถึงแม้จะมีวิธีการเข้าปัญหาที่แตกต่างกันก็ตาม แต่อาจกล่าวได้ว่ามีสิ่งหนึ่งที่ร่วมกันอยู่ กล่าวคือ การมองว่าผู้หญิงเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใด หรือ มีฐานะทางชนชั้น อย่างไร เหตุผลก็คือ ผู้หญิง เพียงเพราะความเป็นเพศหญิงนั่นเอง ล้วนแต่ถูกโครงสร้างสังคมซึ่งชายเป็นใหญ่เอารัดเอาเปรียบ ในทุก ๆ แง่มุมของชีวิต นับตั้งแต่ความตึงเครียดทางจิตใจ การกีดกันเลือกปฏิบัติในหน้าที่การงานและการศึกษา กฎหมายที่ยังมีความลำเอียงบนพื้นฐานของเพศ การกำหนดบทบาททางเพศที่ตายตัว สภาพที่ผู้หญิงจำต้องอยู่ในฐานะพึ่งพาขึ้นต่อผู้ชาย รวมทั้งความกดดันใน

ทางเพศ ผลงานจำนวนมากได้เปิดเผยให้เห็นถึงประสบการณ์ ที่เป็นจริง ของการกดขี่ ที่ผู้หญิงประสบอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ก็มีความจำเป็นที่ประสบการณ์เหล่านี้ จะต้องได้รับการอธิบายอย่างเป็นระบบ ว่าอะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของการกดขี่ และทำไมจึงมีรูปแบบดังที่เป็นอยู่ ข้อกำหนดทางชีววิทยามีส่วนเพียงใด ในการอธิบายถึงความ ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างเพศ และถ้า "ธรรมชาติ" ไม่สามารถอธิบายได้ทั้งหมด อะไรคือเงื่อนไข ทางสังคมที่ทำให้ ความ แตก ต่างทางธรรมชาติ กลายเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันได้ เงื่อนไขทางสังคมก่อตัวและกลืนกลายมาอย่างไรในชั้นตอนต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ในแต่ละสังคม

คำถามต่าง ๆ เหล่านี้ เรียกร้อง ให้มีการค้นคิดในระดับทฤษฎี ที่จะให้กรอบความคิดและเครื่องมือ ในการวิเคราะห์ถึงแก่นแท้ของปรากฏการณ์ ของความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของการกดขี่ ระหว่างเพศอย่างเป็นระบบ ยังมีความสำคัญและเร่งด่วนมากขึ้น ถ้ามองจากจุดยืนว่าการศึกษารองผู้หญิง มิใช่เพียงเพื่อ

* บทความนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีที่ใช้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นและเพศ การแบ่งบทบาททางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปในชนชั้นต่าง ๆ ที่ถูกกระทบกระเทือนจากการแทรกซึมของระบบทุนนิยม

** อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“สนองความอยากรู้อยากเห็น” ของนักวิชาการทั้งหลายเท่านั้น แต่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพที่ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบนั้นด้วย ข้อสรุปทางทฤษฎี และการอธิบายถึงปัญหาย่อมมีผลถึงการเสนอการออกยุทธศาสตร์—ยุทธวิธีในการต่อสู้ และการจัดลำดับความริบคว้น ของสิ่งที่จะต้องแก้ไข

เป็นที่น่าสังเกตว่า การค้นคว้าทางทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ในเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลงานของผู้หญิงที่เข้าร่วมอย่างแข็งขัน ในขบวนการสร้างพรรคสังคมนิยมที่รวมตัวผู้หญิง และพบว่าแนวความคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในศาสตร์เกี่ยวกับสังคมแบบทฤษฎี ไม่อาจนำมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากโลกทางวิชาการและความรู้เองก็ไม่ได้หลุดพ้นจากอิทธิพลของโครงสร้างสังคมที่เอื้ออำนวยให้ชายเป็นใหญ่ ซึ่งนำไปสู่อภิสิทธิ์บางประการ ไม่เพียงแต่ในการวิเคราะห์เท่านั้น แต่ยังแฝงอยู่ในเครื่องมือที่ใช้ ในการวิเคราะห์และการตีความขั้นพื้นฐานอีกด้วย อคติที่ดูจะฝังรากลึก และเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดเห็นจะได้แก่ความคิดที่ว่า การแบ่งงานทางเพศในสังคมเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากข้อกำหนดทางชีววิทยา (biological determinism) ดังนั้นจึงอยู่นอกเหนือขอบข่ายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม^๒

ข้อจำกัดของสังคมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งถูกครอบงำโดยศาสตร์แบบ positivism และการมองปัญหาแบบหน้าที—โครงสร้างนิยม มีส่วนทำให้หลายคนหันไปหา การมองปัญหา แบบมาร์กซิสต์ จะด้วยความเชื่อมั่น ในสังคมนิยมว่านำมา

ซึ่งสังคมที่ชายและหญิงจะเท่าเทียมกัน หรือด้วยตระหนักว่าวิธีการมองประวัติศาสตร์ ของมนุษย์แบบสสารธรรมเป็นวิธีการเข้าถึงความเป็นจริงที่น่าจะก่อให้เกิดผล ในการค้นคว้ามากกว่าการมองแบบอื่น ๆ ก็ตาม อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับว่าแนวการวิเคราะห์เศรษฐกิจการเมือง แบบมาร์กซิสต์ก็ไม่สามารถนำมาใช้ ได้โดยไม่วิพากษ์ถึงข้อจำกัดที่แอบแฝงอยู่เสมอ

ในปัจจุบัน การอ้าง ถึงข้อ กำหนดทางธรรมชาติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่เหนือหญิง ได้ถูกหักล้าง จากข้อมูลมากมาย โดยเฉพาะค่านิยมมนุษยวิทยา (ถ้าเรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมชาติจริง ก็ควรจะพบเห็นได้เป็นสากล กล่าวคือในสังคมมนุษย์ทุกสังคมทุกยุคทุกสมัย แต่ความจริงเป็นมิได้เป็นเช่นนั้น) นักชีววิทยาเองก็ต้องยอมรับว่า ความเป็นชายและความเป็นหญิง อาจพิจารณาได้ว่าเป็น เส้นต่อเนื่อง (continuum) มากกว่าจะเป็นสองสิ่งที่ตายตัวแน่นอน เนื่องจากอิทธิพลของปัจจัยทางฮอว์โมนอาจนำไปสู่ การผสมผสานที่หลากหลายตั้งแต่ปัจเจกบุคคลธรรมดาจนถึงปัจเจกบุคคลครึ่งชาย—ครึ่งหญิง^๓ การยอมรับเฉพาะทางสังคมอาศัยความยืดหยุ่นของธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อสร้างแบบแผนตายตัวที่แตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง ของผู้ชายและผู้หญิง และกำหนดบทบาทที่สอดคล้องกับแบบแผนตายตัวนั้น ๆ^๔

ถ้าความ ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่าง เพศ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในสังคม และจะต้องอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางสังคม แล้วปัญหาที่จะต้องตอบให้ได้ก็คือ อะไรคือ เงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ความ

แตกต่างทางธรรมชาติ ระหว่างเพศ กลายเป็นความสัมพันธ์ที่ชายได้เปรียบและหญิงเสียเปรียบ ปัญหาที่กล่าวถึงเป็นที่ถกเถียงกันอย่างจริงจัง ในหมู่ผู้ที่เรียกร้องความเสมอภาคแก่เพศ อาจจะสรุปอย่างง่าย ๆ ได้ว่าเป็นปัญหา 'สงครามระหว่างเพศ' หรือ 'สงครามระหว่างชนชั้น' หรือว่าเป็นทั้งสองอย่าง

บทความนี้เป็นความพยายามที่จะเสนอภาพกว้าง ๆ ของกระแสความคิดต่าง ๆ ในขบวนการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคแก่เพศ โดยจะเน้นถึงแนวความคิดที่ว่า ความเสมอภาคแก่เพศจะเป็นไปไม่ได้ ถ้าปราศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมโดยสิ้นเชิง

เนื่องจาก ผู้เขียน อาศัย แหล่ง เอกสารจากตะวันตกเป็นหลัก บทความนี้จึงมีข้อจำกัดตรงที่ไม่ได้ทำการสำรวจการศึกษาเกี่ยวกับฐานะและบทบาทของผู้หญิง ในสังคมไทยประกอบด้วย จึงขาดตัวอย่างการวิเคราะห์ที่เป็นรูปธรรมในกรณีของไทยถึงอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนหวังว่าการถกเถียงถึงข้อเด่นและข้อจำกัดของแนวทาง เข้าถึงปัญหา การกคชระหว่างเพศจะไม่หยุดยั้งอยู่เพียงเท่านั้น และถ้าสิ่งที่เสนอในบทความจะมีผลจุดชนวนให้เกิด 'วิวาทะ' ในบรรดา ผู้ที่สนใจ ศึกษาฐานะและบทบาท ของผู้หญิงไทยด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข ใน สังคม ไทย ที่ก่อ ให้เกิด และ ดำรง รักษา ฐานะ 'ราษฎรชั้นสอง' ของผู้หญิงไทยทุกวันนี้

ซีโมน เดอ โบวัวร์ และ "เพศที่สอง"

งานซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานพื้นฐานและมีอิทธิพลมาก ต่อการมองปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ซึ่งเน้นลักษณะเฉพาะของการกคช

ผู้หญิง จาก การ กคช รูป แบบ อื่น คือ หนังสือเรื่อง **เพศที่สอง** ของซีโมน เดอ โบวัวร์^๔ หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ เป็นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๙ ในยุคที่ดูเหมือนว่าการต่อสู้ของผู้หญิงกำลัง ชบ เชา หรือ คาย ไปแล้วจากสังคมตะวันตก สิ่งที่เดอ โบวัวร์เสนอถูกโจมตีอย่างมากในฝรั่งเศส และไม่มีใครจะมีอิทธิพลต่อผู้หญิงในฝรั่งเศสนักในตอนนั้น ๆ แต่ในสหรัฐอเมริกา หนังสือเล่มนี้กลับขายได้นับล้านเล่ม และมีส่วนบันดาลใจแก่ต่อสู้เพื่อความเสมอภาคแก่เพศ 'หัวรุนแรง' (radical) หลายคน เช่น Shulamith Firestone, Juliet Mitchell, Kate Millet และ Germaine Greer เป็นต้น^๖

เพศที่สอง เป็น ทั้ง การ วิพากษ์ วิจารณ์ "อำนาจของชาย" และการวิเคราะห์อย่างกว้างขวางรอบคอบถึงสภาพของผู้หญิง ในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคคำบรรพจนถึงปัจจุบันสำหรับ เดอ โบวัวร์ "เรา ไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่เรากลายเป็นผู้หญิง"^๕ นั้นหมายความว่า 'ความเป็นผู้หญิง' ไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดโดยธรรมชาติ "จากซอร์โมนหรือบรรพบุรุษอยู่ในช่องโครงหนึ่งของสมอง ของผู้หญิง"^๖ แน่แน่นอนว่าธรรมชาติสร้าง ความแตกต่าง ของ สรีระ และทางเพศระหว่างชายและหญิง แต่ความแตกต่างนี้ไม่เป็นสาเหตุเพียงพอที่จะอธิบาย การที่ผู้ชายเป็นใหญ่เหนือผู้หญิงหากแต่การกคชระหว่างเพศนี้ เป็นผลจากความ เป็นจริง ซึ่งเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ตั้งแต่เนิ่นนานมาแล้ว เมื่อผู้ชายตั้งกันเป็น 'มนุษย์ที่มีอยู่ เป็นอยู่' ตาม ความหมาย ของ ปรัชญาเอกซิสตอง ซีเรียลลิสต์ ส่วนผู้หญิงซึ่งถูกมองเป็นเพียง 'วัตถุ' หรือเป็น 'อื่น' ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วม

กำหนดระชากรรมของโลกซึ่งชายเป็นใหญ่ เคอ โบ
วัวร์ เห็นว่าหน้าที่ในการให้กำเนิดและสืบพันธุ์
มนุษย์ชาติของผู้หญิงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปลด
ปล่อยสตรีเพศ แต่ก็อีกนั่นแหละ หน้าที่ที่อมนุษย์
ชาตินี้กลายเป็นสิ่งที่สำคัญก็เพราะผู้ชาย ก็ถือว่าเป็น
เช่นนั้นต่างหาก

ซีโมน เคอ โบวัวร์ เห็นว่า ชนชั้นกรรมวิธี
และระบบทุนนิยม ทำให้การกคชผู้หญิงรุนแรงขึ้น
แต่ไม่เห็นด้วยกับเองเกลต์ในข้อที่ว่า ระบบกรรม
สิทธิ์เอกชนในปัจจุบันการผลิตเป็นที่มาของการกคช
ระหว่างเพศ การกคชผู้หญิงมีมาก่อนการกคชทาง
ชนชั้น และในสังคมซึ่งชนชั้นกรรมวิธีให้ทำ
การปฏิวัติสังคมนิยมไปแล้วก็ เธอก็เห็นว่าสังคม
ใหม่ยังไม่อาจแก้ไขเอาเปรียบระหว่างเพศให้หมดสิ้น
ไปได้ ด้วยเหตุนี้เอง ซีโมน เคอ โบวัวร์ จึงย้ายข้อ
เสนอว่า การต่อสู้เพื่อปลดปล่อยผู้หญิงจะต้องมา
จากจิตสำนึกของผู้หญิงที่มีชีวิตอย่าง อิสระ และมี
เสรีภาพ และเป็นการต่อสู้ที่มีลักษณะเฉพาะ เรา
ไม่อาจเปรียบเทียบการกคชผู้หญิงในงานบ้านว่าเป็น
สิ่งเดียวกับการกคชกรรมกร การวิเคราะห์แบบ
มาร์กซิสต์ถึงแม้ จะเหมาะสม และ อธิบายความสัม
พันธ์ระหว่างชนชั้น ได้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ก็ไม่อาจ
อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศได้*

ในหนังสือ การเมืองเรื่องเพศ** เคอ
มิลเลทท์ เน้นถึงความสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับ
โครงสร้างสังคมที่ชายเป็นใหญ่ (Patmarchy) ใน
การเข้าปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ระบบ
สังคมที่ชายเป็นใหญ่เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์
แห่งอำนาจ และการครอบงำระหว่าง ชาย และ หญิง
การครอบงำเพศหญิงโดยเพศชายเป็นการครอบงำที่

สำคัญที่สุด เหนือรูปแบบอื่นใด เนื่องจากดำรงอยู่
เนิ่นนานที่สุดในประวัติศาสตร์ และเป็นปรากฏ
การณ์ที่เป็นสากลดำรงอยู่ ซ้ำม ซอบ เซก ของ ชนชั้น
และขอบเขตของสังคม ความหลากหลายในรูปแบบ
ของการกคชทางเพศเท่าที่ปรากฏแก่การรับรู้ อัน
เนื่องมาจากเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม
แต่ละยุคสมัยนั้น มีความสำคัญน้อยกว่า สัจธรรม
ทั่วไปของระบบชายเป็นใหญ่

เช่นเดียวกับ ซีโมน เคอ โบวัวร์ มิลเลทท์
วิพากษ์วิจารณ์วิธีการวิเคราะห์สังคมของมาร์กซิสต์
ว่า ไม่อาจเป็นเครื่องมือทางความคิดที่เหมาะสมใน
การศึกษาการกคชระหว่างเพศ เนื่องจาก สาธาระ ของ
ปรากฏการณ์นี้ไม่อาจอธิบายได้ ด้วยข้อกำหนดทาง
เศรษฐกิจเพียงประการเดียว อย่างไรก็ตาม มิลเลทท์
กลับก็ทักท้อว่า มาร์กซิสต์แบบ 'สามัญ' ซึ่งก็
ความการมองประวัติศาสตร์ แบบสสารธรรมอย่าง
เป็นปกติกันนั้น เป็นตัวแทนของวิธีการสังคมของ
มาร์กซิสต์ทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมิลเลทท์เสนอ
ว่า การกคชระหว่างเพศเท่านั้นที่เป็นพลังขับเคลื่อน
หลักของสังคม ไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งระหว่าง
มนุษย์ในกิจกรรมทางการผลิตในสังคมเพื่อดำรงอยู่
เธอเพียงแต่แทนที่การกำหนดอย่างกลไกทางเศรษฐกิจ
ด้วยการกำหนดที่เป็นกลไกอีก อย่าง หนึ่ง เท่านั้น
โดยที่ไม่อาจตอบปัญหาว่าปรากฏการณ์ของการกคช
ทางชนชั้น เกี่ยวข้อง เชื่อมโยง เป็นปฏิสัมพันธ์
กันอย่างไรกับการกคชระหว่างเพศ คำอธิบายของ
มิลเลทท์ที่เน้นถึงระบบชายเป็นใหญ่ ที่กว้างขวางทั่ว
ไปเป็นนามธรรมเกินกว่า ที่จะ ใช้ เป็น เครื่องมือใน
การค้นหาความจริงว่า รูปแบบและกลไกในการ

กคชระหว่างเพศเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ในเงื่อนไขของสังคมและกาลเวลาที่แตกต่างกัน^{๑๑}

ทฤษฎีต่าง ๆ ที่พยายามอธิบายว่า ผู้หญิงน่าจะรวมตัวกันได้เพียง เพราะความเป็นเพศหญิงที่ถูกเอาเปรียบ โดยมองแค่เพียงความสัมพันธ์ที่ซัดแย้งระหว่างชายและหญิงเท่านั้น มีแนวโน้มที่จะหันกลับมาใช้ แนวการวิเคราะห์ทางปรัชญา หรือสังคมศาสตร์ที่เป็นหลักอยู่ในปัจจุบัน อาทิ การมองแบบโครงสร้าง—หน้าที่ จิตวิทยา สังคมวิทยาแนวมาคส์ เวเบอร์ หรือปรัชญาเอกซิสตอง ซีเรียลลิสต์ (เช่นงานของซีโมนเคอ โบว์วีร์ *The Second Sex*) วิธีการวิเคราะห์แต่ละแบบ ต่างก็ให้แนวทางในการตั้งปัญหา และแสวงหาคำตอบแตกต่างกันไป นี่น่าจะเห็นเหตุผลหนึ่ง ซึ่งอธิบายถึงความหลากหลายที่บางครั้งก็ซัดแย้งกันในขบวนการเรียกร้อง เพื่อปลดปล่อยสตรีเพศ^{๑๒} ความเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของการกคชที่ทางเพศว่า มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การควบคุมร่างกาย และเพศสัมพันธ์ของผู้หญิง มีส่วนทำให้การเรียกร้องของกลุ่มผู้หญิงในตะวันตก มุ่งไปที่เป้าหมายอย่าง เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชาย—หญิงในครอบครัว สิทธิที่จะเลือกเป็นมารดา การคุมกำเนิด—ทำแท้ง (ความก้าวหน้าทางการแพทย์ โดยเฉพาะวิธีการคุมกำเนิด ทำให้ผู้หญิงสามารถแยกความสัมพันธ์ทางเพศ จากการสืบพันธุ์ และทำให้ลักษณะที่กคชของบทบาทเมีย—แม่ ที่สังคมที่ชายเป็นใหญ่ยึดเย็บให้ผู้หญิงเค้นซัดขึ้น) ในขณะที่เดียวกันลักษณะการกคชที่ทางเพศในขบวนการชายใหม่ในยุโรปเอง ก็ยังคงมีหลงเหลืออยู่ทำให้ผู้หญิงที่ค้นคว้ามีแนวโน้ม จะตั้ง องค์การ แยกจากผู้ชายโดยสิ้นเชิง^{๑๓} แนวโน้มดังกล่าวมีผล

กระทบถึงพลังการต่อสู้ของขบวนการ เนื่องจากกลุ่มผู้หญิงเหล่านี้มีข้อจำกัดไม่อาจเข้าถึงผู้หญิงในชนชั้นกรรมมาชีพ ผู้ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจจะเป็นเรื่องเร่งด่วนมากกว่าภายใต้วิกฤตการณ์ของทุนนิยม ในปัจจุบัน ทั้งยังโคกเคี้ยวตัวเองจากกลุ่มที่เคลื่อนไหวต่อต้านความไม่เป็นธรรม ทางสังคมในคำอื่น ๆ อีกด้วย^{๑๔}

ข้อจำกัดของแนวทางที่เน้น “สงครามทางเพศ” เท่าที่ได้กล่าวถึงเพียงบางส่วนนี้ ทำให้หลายคนพยายามหาความเชื่อมโยง ระบบชายเป็นใหญ่ และระบบทุนนิยมเข้าด้วยกัน โดยอาศัยวิธีการเข้าถึงความจริงทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์ อย่างไรก็ตามผลงานบางชิ้น เช่น งานของจูเลียต มิทเชลล์^{๑๕} หรือของซูลาตมิต ไฟร์สโตน^{๑๖} ซึ่งถึงแม้จะเชื่อมั่นในสังคมนิยม และวิธีการมองประวัติศาสตร์แบบสสารธรรมก็ตาม กลับเสนอทางออกซึ่งมีแนวโน้มเสรีนิยม ทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการและเครื่องมือในการวิเคราะห์ที่ใช้นั้นเอง

ในหนังสือ *Woman's Estate* ซึ่งตั้งชื่อ มิทเชลล์ต้องการศึกษาก็คือผู้หญิง แต่ผู้หญิงในสายตาของมิทเชลล์มิใช่ผู้หญิงที่ทำการผลิตเพื่อค่าจ้างชีวิต หากแต่เป็น “นามธรรม” การกคชที่ผู้หญิงมีต้นเคอ จากอุดมการณ์ความเป็นหญิงซึ่งเป็นสากล และไม่เปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ ผู้หญิงเป็นผลผลิตของความกคชซึ่งถูกถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการอบรมทางสังคม ที่อาจจะมิปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันในสังคมต่าง ๆ ครอบครัวยุคใหม่หน่วยทางเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ซึ่งมีโครงสร้างที่เป็นเอกเทศ และตายตัวมีบทบาทหล่อหลอมสมาชิกใหม่ และเป็นที่พักพิงทางจิตใจจากความรู้สึกแปลก

สภาวะของสมาชิกในสังคม ในหนังสือเล่มหนึ่ง
คือ Psychoanalysis and Feminism จูเลียต
มิทเชลล์วิพากษ์ขบวนการปลดปล่อยสตรีเพศ ที่
ปฏิเสธจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ เธอเห็นว่าเราจ
ต้องให้ความสนใจต่อ "จิตใต้สำนึก" เพราะระบบ
ความสัมพันธ์ที่ชายเป็นใหญ่ ทำงานในระดับจิตใ
สำนึกมากกว่าจิตสำนึก และระดับนี้ค่อนข้างจะเป็น
เอกเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ทางสังคม
แบบทุนนิยม มิทเชลล์อาศัยกรอบทางความคิดที่ได้
อิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการกำหนดบทบาทระหว่าง
เพศ (โดยเฉพาะของคอกท์ พาร์สันส์) และการ
มองสังคมว่าประกอบด้วยโครงสร้าง ซึ่งเป็นเอกเทศ
ต่อกัน (relative autonomy ของ Louis Althus-
ser) และคงรูปเดิมไปว่าในชั้นตอนใดของการคล
คลายของความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงแม้มิทเชลล์จะ
ย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องพิจารณา ถึงการคล
คลายของการกดขี่สตรีเพศในประวัติศาสตร์ (ตามแบบ
ฉบับ ซาวมาร์กซิสต์ที่แท้) แต่เธอก็ไม่อาจวิเคราะห
ถึงลักษณะเฉพาะ อันเป็นประวัติศาสตร์ของจุดที่
เชื่อมโยงกันระหว่างระบบชายเป็นใหญ่ และระบบ
ทุนนิยมไม่อาจวิเคราะห์ถึงรูปแบบและเงื่อนไขรวม
ทั้งผลของการทำงานของอุดมการณ์ และความ
สัมพันธ์ที่ทั้งหมดนี้มีคือโครงสร้างอื่น ๆ ของสังคม
ในส่วนทั้งหมดที่เปลี่ยนแปลงคล
คลายอยู่ตลอดเวลา
วิธีการวิเคราะห์ถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่างโครงสร้าง
สองอย่างนี้ น่าจะเป็นว่า

เราอาจวิเคราะห์จิตใต้สำนึกได้ ก็แต่ใน
ความเป็นประวัติศาสตร์ของมัน ภายในโครงสร้าง
เครือญาติ และอุดมการณ์ชนชั้นที่เป็นรูปธรรม อัน
เป็นที่จิตใต้สำนึกแฝงตัวอยู่ การวิเคราะห์ดังกล่าว

ควรจะทำให้เห็นถึงวิถีทาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงใน
ชั้นตอน ของประวัติศาสตร์ในโครงสร้างสอง
ประการหลัง มีผลเช่นไรในความเป็นจริงต่อเนื่อง
ไร้สากล 'ที่จำเป็น' สำหรับการเข้าสู่ความเป็น
มนุษย์ (Oedipus complex)^{๑๗}

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากจูเลียต มิทเชลล์
มองว่า การกดขี่ทางเพศและการกดขี่ทางชนชั้นมี
ระบบเหตุผล ซึ่งเป็นเอกเทศไม่ขึ้นแก่กัน จึงม
องเห็นว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือ
สังคมนิยมและการปฏิวัติทางวัฒนธรรม หรือการ
ปฏิวัติทางเพศแยกจากกัน แต่เราก็มองไม่เห็นว
สองสิ่งนี้เสริมหรือขัดแย้งซึ่งกันและกันอย่างไร

ในหนังสือ The Dialectic of Sex ชูลา-
สมิท ไฟร์สโตน ท้องการเสนองานซึ่งเข้าถึงการ
กดขี่ผู้หญิงตามแนวทางของวัตถุนิยมประวัติศาสตร์
และภาษาวีธี บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่าง
เพศมากกว่าความแตกต่างระหว่างชนชั้น เธอกล่าว
ว่าแนวทางหัวรุนแรง ในการ ปลด ปล่อย สตรี เพศ
(radical feminism) ไม่เพียงแต่เป็นความริบคว
นประการแรกของผู้หญิง หากแต่ยังเป็นหัวใจของ
การวิเคราะห์ที่มีลักษณะปฏิบัติที่กว้างขวางกว่าการ
วิเคราะห์ที่มีอยู่ของฝ่ายซ้าย ซึ่งไม่เจาะลึกถึงราก
เหง้าอย่างเพียงพอ^{๑๘} สมมติฐานพื้นฐานของการ
วิเคราะห์ ของไฟร์สโตนมีอยู่ว่าชนชั้นทางเพศ
(sex class) ก่อกำเนิดโดยตรงจากความเป็นจริง
ทางชีววิทยา ทั้งชายและหญิงถูกสร้างขึ้นมาด้วยกัน
และมีอิทธิพลไม่เท่าเทียมกัน ครอบครัวแบบ
ชีวภาพ (biological family) เป็นการแจกแจง
อำนาจซึ่งไม่เท่าเทียมกันในตัวของมันเอง เนื่อง
จากประวัติศาสตร์ผ่านมาก่อน จะมีการคุมกำเนิด

ผู้หญิงก็ยังคงอยู่ในสภาพทางชีววะ เช่น การมีประจำเดือน การคลอดลูกที่เจ็บปวด การเลี้ยงลูก เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพิงผู้ชาย (พ่อ,สามี, ลูก, หัวหน้า) เพื่ออยู่รอด สภาพเช่นนี้หล่อหลอมจิตใจของผู้หญิงทุกๆ คนให้รู้สึกต่ำต้อย อ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ^{๙๙}

ข้อสังเกตประการ แรก เกี่ยวกับ สมมติฐานของไฟร์สโตนก็คือ การให้ความสำคัญต่อลักษณะทางชีวภาพ ซึ่งเห็นว่ากิจกรรมในการผลิต (ชีวิตใหม่) ของผู้หญิงเป็นเพียงการยอมจำนนต่อธรรมชาติ ไม่ได้ เป็น ความ สัม พันธ์ อย่าง มี จิต สำนึก ระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติ ของ ร่าง กาย ของผู้หญิง เมื่อเป็นเช่นนี้ การปลดปล่อยสตรีเพศจึงดูเหมือนจะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ เช่น การที่คานสามารถสร้างเด็กในหลอดทดลองได้ ซึ่ง จะปลดปล่อยผู้หญิงจากภาวะธรรมชาติ มากกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ในสังคมที่เอาเปรียบทางเพศ

นอกจากนี้ ในวิธีการวิเคราะห์ ไฟร์สโตน ไม่อาจให้ภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเพศ และจิตวิทยากับปัจจัยทางเศรษฐกิจปัจจัยต่าง ๆ ถูกมองจากภายนอกและสัมพันธ์กันตามเหตุผล ในความคิดแต่ไม่ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่า ความขัดแย้งนั้นถือกำเนิดจากความสัมพันธ์ภายใน ในความเป็นจริงอย่างไร ดังนั้นเธอไม่อาจให้เหตุผลได้ว่า ทำไมการปฏิวัติทางเพศไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าปราศจากการปฏิวัติสังคม ยิ่งกว่านั้น ไฟร์สโตนลดภาพการปลดปล่อยสตรีเพศจากสมมติฐาน เกี่ยวกับ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล คนทุกคนมีเสรีภาพบนพื้นฐานของสิทธิ และอำนาจของแต่ละคนที่จะมีความ

สัมพันธ์กับบุคคลอื่นเหมือนคู่สัญญา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด ช่วงหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในโลกของเธอจะมีรูปแบบของสินค้า ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของทุนนิยม

คิงที่ Joan Landes ให้ข้อสรุปว่า

ทั้ง Woman's Estate และ The Dialectic of Sex ไม่อาจเสนอแนะหนทางแก่การปลดปล่อยสตรีเพศ ที่สามารถข้ามพ้นจากแนวความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม พยายามที่จะเพิ่มเติมมาร์กซิสม์ให้สมบูรณ์โดยหันไปหาทฤษฎีทางสังคมของกวมพีมีผล ให้มองความเป็นจริงในสังคมอย่างนั้นแบบนามธรรม และหลุดลอยจากประวัติศาสตร์ ความพยายามที่จะค้นหาทฤษฎีสากล ของการกดขี่สตรีเพศกลับเหลือเพียงเหตุผลทางชีววิทยา และความคิดที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับผู้หญิง^{๑๐๐}

เนื่องจากบทความนี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะกล่าวถึง การวิเคราะห์ที่เน้นความขัดแย้งระหว่างระหว่างเพศเป็นหลักโดยละเอียด การเสนองานของเคอ โบวัวร์, มิถเลทท์ หรือ คนอื่น ๆ ก็คือจึงออกจะรวบรัดไปบ้าง และไม่ค่อยจะยุติธรรมนักทั้งต่องานที่ยกมาอ้าง และต่อผู้อ่านซึ่งไม่อาจจะโต้แย้งในประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ได้ ผู้เขียนได้แค่หวังว่า คงจะมีโอกาสได้วิเคราะห์งานดังกล่าวให้ละเอียดลึกซึ้งมากกว่านี้ เพราะถึงแม้จะมีข้อจำกัดดังที่กล่าวแล้ว งานเหล่านี้ล้วนแต่ให้แง่คิดที่น่าสนใจและมีประโยชน์ ต่อ ความ เข้า ใจ ปรากฏการณ์ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศทั้งสิ้น หรือถ้าจะมีผู้ใดได้ศึกษาการวิเคราะห์แนวนี้ และไม่เห็นด้วยกับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เขียน ก็ะยังดีขึ้นไป

อีก ที่จะได้เป็นจุดเริ่มต้นของ 'วิวาทะ' ว่าด้วยวิธีการวิเคราะห์การกดขี่สตรีเพศให้เป็นจริงเป็นจังกันต่อไป

มาร์กซิสม์และการกดขี่สตรีเพศ

การวิพากษ์ความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งพยายามอธิบายการกดขี่สตรีเพศจากจุดยืนของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศเป็นหลักนั้น ไม่ได้หมายความว่า จะต้องโยนงานเหล่านั้นทิ้งไปทั้งหมด คู่ๆ กับการที่มาร์กซ์ วิพากษ์ หลักวิชาประวัติศาสตร์ของเฮเกล ว่าเอาหัวเดินต่างเท้า ก็ไม่ได้ทำให้มาร์กซ์ปฏิเสธวิชาประวัติศาสตร์โดยสิ้นเชิง ข้อสรุปที่ชัดเจนข้อหนึ่งที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมาก็คือ ความขัดแย้งระหว่างเพศมีความพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งไม่อาจอธิบายได้โดยตรงหรือได้ทั้งหมด ด้วยแนวความคิด ที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายความขัดแย้งทางชนชั้นได้ การยึดมั่นถือเคร่งในมาร์กซิสม์ราวกับเป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์มักนำไปสู่ข้อสรุปง่าย ๆ ทำนองชนชั้นมาก่อนเพศ เพราะผู้หญิงก็มีฐานะทางชนชั้น ซึ่งสำคัญกว่า เพราะกำหนดโดยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (แต่อีกฝ่ายก็ได้กลับได้ว่า การกดขี่ทางเพศมีมาก่อนชนชั้นและในทุกชนชั้นผู้หญิงก็ถูกกดขี่ ดังนั้น เพศน่าจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า วนเวียนกันเช่นนี้ไม่รู้จบขบถัน) ข้อสรุปทำนองนี้ มักนำไปสู่ข้อสรุปข้อต่อไปที่ว่า เมื่อเป็นสังคมนิยมแล้ว ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศก็จะหมดไปเอง หรือถ้ายังมีอยู่ก็เป็นเพียงเรื่องของความด้าหลัง หรือแรงเฉื่อย ของโครงสร้างส่วนบน หรือถ้ามีความเข้าใจที่ละเอียดซึ้งลึกซึ้ง ก็จะยอมรับว่ามี 'ปัญหาสตรี' ภายใต้ความขัดแย้ง

ระหว่างชนชั้น ดังนั้น จะต้องจัดตั้งผู้หญิงอย่างไรถึงจะ 'ยกระดับจิตสำนึก' ของผู้หญิงโดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นกรรมกรมาชีพ เพื่อตั้งเข้ามาร่วมในขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม^{๓๐}

ในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้เกิดความพยายามในหมู่ผู้เคลื่อนไหว เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศที่จะประสาน การวิพากษ์วิเคราะห์ระบบชายเป็นใหญ่เข้ากับการวิพากษ์วิเคราะห์ ระบบทุนนิยมของมาร์กซิสม์ บางคนอาจจะพอใจเรียกแนวทางใหม่นี้ว่า แนวทางมาร์กซิสต์ในการเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ (marxist feminism) หรือบางคนอาจจะเรียกว่าแนวทางเศรษฐกิจการเมือง หรือบางคนอาจจะเรียกว่าแนวทางสตรีธรรม (materialist feminism) ก็แล้วแต่ บทความในส่วนนี้จะเสนอสมมุติฐานเบื้องต้นของแนวทางนี้ ข้อวิพากษ์วิจารณ์มาร์กซิสต์ที่หยิบยกขึ้นมา และปริมณฑลของการกดขี่ทางเพศ ที่แนวทางดังกล่าวให้ความสำคัญเป็นพิเศษ การมองปัญหาตามแนวทางซึ่งต่อไปจะขอเรียกว่าแนวทางสตรีธรรม มีกรอบความคิดพื้นฐานว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม เมื่อวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดแล้ว ก็คือความสัมพันธ์ที่คนมีต่อ ธรรมชาติและคนอื่น ๆ ในกิจกรรมการผลิตเพื่อการดำรงอยู่และสืบต่อคนุษชาติ ในคำหนึ่ง คือ การผลิตปัจจัยในการมีชีวิตอยู่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการผลิตดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ โดยผ่านทางงาน ส่วนอีกคำหนึ่งคือ การผลิตตัวคนเองหรือการสืบทอดคนรุ่นต่อไป และประวัติศาสตร์ก็คือ พัฒนาการที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ของความสัม-

พันธ์ทางสังคมในการผลิต และการผลิตสืบทอดนั้นเอง ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะของผู้หญิง จะศึกษาเข้าใจได้ก็โดยดูจากความสัมพันธ์ในการผลิต และการผลิตสืบทอดในชั้นก่อนต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ เมื่อการนี้ สิ่งซึ่งน่าจะเป็นหัวใจของการวิเคราะห์คือ ลักษณะที่แน่นอนของการแบ่งงานระหว่างเพศ และนัยยะของความสัมพันธ์ดังกล่าวต่อความสัมพันธ์แห่งอำนาจระหว่างผู้ชาย และผู้หญิงในเงื่อนไขประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ในขณะเดียวกัน จะต้องค้นหาความเชื่อมโยงระหว่างความสัมพันธ์ดังกล่าว และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละวิธีการผลิต กล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางชนชั้นนั้นเอง แนวทางสสารธรรมต้องการค้นหาแก่นแท้ของปรากฏการณ์ การกคชศาสตร์เพศที่คู่เหมือนจะหลุดลอยจากประวัติศาสตร์ โดยตั้งปัญหาตั้งแต่แรกเริ่มว่า การกคชศาสตร์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวิธีการผลิตอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่ง จะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระบบชายเป็นใหญ่และประวัติศาสตร์หรือกล่าวให้ชัดเจนขึ้นก็คือวิธีการผลิต ถ้าจะให้ เป็นรูปธรรมมากขึ้น ปริมาณเพศซึ่งจะต้องศึกษาแยกในการศึกษาก็คือ ครอบครัวและการแบ่งงานระหว่างเพศ

ปัญหาใหญ่ในการใช้วิธีการวิเคราะห์สังคมแบบมาร์กซ์มาศึกษาการกคชระหว่างเพศ ในแง่ที่ว่า ปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่หัวใจของการศึกษาของมาร์กซ์^{๒๒} ในหนังสือเรื่อง หุ่น มาร์กซ์ต้องการสำรวจ "วิธีการผลิตแบบทุนนิยม รวมทั้งความสัมพันธ์ทางการผลิต และรูปแบบของความเกี่ยวข้องกับวิธีการผลิตดังกล่าว" ดังนั้น มาร์กซ์จึงไม่อาจยอมให้การวิเคราะห์การกคชผู้หญิงให้เป็นรอง

เป็นเรื่องที่ถูกต้องได้ หากมาร์กซ์มีเองมิได้มีการเปลี่ยนแปลง นั่นก็คือ หากไม่มีการแจกแจงว่าการถอดนามธรรมกว้าง ๆ เช่น กระบวนการทำงาน (labour process) ความสัมพันธ์ทางชนชั้น รัฐ เป็นอาทิ ทำกับและมีผลกระทบต่อชีวิตในสังคมของผู้หญิงและผู้ชายในชนชั้นต่าง ๆ ผิดแผกกันอย่างไร

ชายเป็นใหญ่ และระบบชายเป็นใหญ่

ตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะให้รูปธรรมของปัญหาดังกล่าวได้ก็คือ แนวคิดเรื่องพ่อเป็นใหญ่ (patriarchy) ทั้งมาร์กซ์และเองเกลส์มองระบบพ่อเป็นใหญ่ ในแง่ของ รูปแบบการจัด แรงงาน ภายในครัวเรือนในวิธีการผลิตก่อนทุนนิยม ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนเป็นเจ้าของ หรือควบคุมปัจจัยการผลิต และแบ่งสรรงานระหว่างสมาชิกในครัวเรือน โดยที่งานมีความหมายว่า คืองานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสิ่งที่มาร์กซ์และเองเกลส์สรุปได้ก็คือ การพัฒนาของระบบทุนนิยม ซึ่งคือผู้หญิงเข้าสู่กระบวนการผลิตในโรงงาน ดังที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๙ ในยุโรปนั้น จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ระบบพ่อเป็นใหญ่ต้องล้มสลายลง เนื่องจากมันทอนฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของหัวหน้าครอบครัว

มาร์กซ์เขียนไว้ใน Capital vol I ไว้ดังนี้ แม้ว่า การล้มสลายของความผูกพันในครอบครัวแบบเก่าภายใต้ระบบทุนนิยม จะดูเลวร้าย และน่าขยะแขยงสักเพียงใดก็ตาม ระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ที่ให้บทบาทสำคัญต่อผู้หญิง ผู้เยาว์ และเด็ก ๆ ทั้งชายและหญิงในกระบวนการผลิต ที่อยู่นอก

ขอบเขตของครอบครัว ก่อให้เกิดพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สำหรับรูปแบบครอบครัวและความสัมพันธ์ ระหว่างเพศที่สูงส่งกว่าเดิม

อย่างไรก็ดี ระบบชายเป็นใหญ่มิได้จำกัดขอบเขต อยู่เพียง แต่งาน ทาง การ ผลิต อันเป็น วัตถุประสงค์ เท่านั้น แต่เนื่องจากมาร์กซ์ ไม่ได้เห็นว่า ความสัมพันธ์ ระหว่าง เพศหญิง และเพศชาย เป็น ปัญหาที่ต้องอธิบายในตัวของมันเอง จึงละเลย อีกด้านหนึ่งของระบบ ชายเป็นใหญ่ ที่สำคัญ ไม่ยิ่งหย่อน กว่ากัน นั่นคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมอันสืบเนื่องมาจากการผลิตสืบทอดคนุษย์

มีข้อความบางตอน ของมาร์กซ์ ที่แสดงให้เห็นว่ามาร์กซ์ เห็น ความ สำคัญ ของ การ ผลิต ซ้ำ (reproduction) ใน German Ideology มาร์กซ์กล่าว กิจกรรมทางการผลิตของมนุษย์ด้านหนึ่งคือ การผลิตเพื่อสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ อีกด้านหนึ่ง เป็นการผลิตความต้องการใหม่ ๆ เช่น เครื่องมือเพื่อสนองความต้องการในการผลิต และด้านที่สามคือการผลิตชีวิตใหม่

โอกาสที่ตามซึ่งเข้าสู่พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่แรกเริ่มเลยทีเดียว คือ การที่คนซึ่งสร้างชีวิตของตนเองขึ้นใหม่ทุกวัน ๆ เริ่มสร้างคนอื่น ๆ ท่ามกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง ระหว่างพ่อ แม่ ลูก นั่นก็คือ ครอบครัว แรกทีเดียว ครอบครัวเป็น ความสัมพันธ์ ทางสังคมเพียงอย่างเดียว แค่นั้นมา เมื่อความจำเป็นที่เพิ่มขึ้นได้ก่อให้เกิด ความสัมพันธ์ ทางสังคม แบบ

อื่น ๆ และประชากรที่เพิ่มขึ้นก็นำไปสู่ความต้องการใหม่ ๆ ความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงกลายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นรอง...แน่นอน เราต้องไม่เข้าใจไปว่า ทั้งตามค่านของกิจกรรมทางสังคมนั้นเป็นชั้นตอนสามชั้น หากแต่เป็นสามของซึ่งดำรงอยู่พร้อม ๆ กันมาตั้งแต่รุ่งอรุณแห่งประวัติศาสตร์ และตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์คนแรก ๆ และยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้^{๒๓}

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาร์กซ์เห็นว่า ประวัติศาสตร์ได้คลี่คลาย ไปในแนวทาง ที่ครอบครัวกลายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นรองนั้น มาร์กซ์จึงไม่ได้ให้ความสนใจ คือความสัมพันธ์ระหว่างเพศ (gender relations) ในการวิเคราะห์สังคม ยิ่งกว่านั้น ข้อความบางตอนของมาร์กซ์ชวนให้ตั้งข้อสงสัยว่ามาร์กซ์ อาจจะเห็นว่าปัญหานี้เป็นเรื่องที่ถูกกำหนดโดยธรรมชาติ

Marx เขียนไว้ใน The German Ideology ว่า “ทั้ง การผลิตชีวิต ทั้ง แรงงานของคนๆ หนึ่งเอง และแรงงานใหม่ จะเป็นความสัมพันธ์ ที่มีลักษณะสองด้าน ในด้านหนึ่ง เป็นความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ อีกด้านหนึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ลักษณะสาระของสังคมจะต้องศึกษา โดยเชื่อมโยงกับพัฒนาการในประวัติศาสตร์ของการผลิตและการแลกเปลี่ยน”^{๒๔}

และใน Capital vol., I Marx กล่าวว่า “การดำรงรักษาและสืบทอดคนชั้นผู้ใช้แรงงาน เป็น เงื่อนไข ที่จำเป็น ต่อการ ผลิต ซ้ำ

ของทุน และจะต้องเป็นเช่นนี้อยู่ตลอดไป แค่นายทุนอาจจะปล่อยให้สิทธิขาดของผู้ใช้แรงงาน ที่จะ รักษา ตัวเอง และสืบทอด ลูกหลานไว้ ฝืนชอบต่อ ภาระกิจ นี้ ได้ อย่างปลอดภัย”^{๒๕}

อาจจะจริงสำหรับนายทุน แต่ความจริงนี้ระบบทุนนิยมพยายามกำกับการผลิตสืบทอดแรงงานไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการผลิตในระบบทุนนิยมที่ก้าวหน้า ใช้วิทยาการระดับสูง และต้องการแรงงานที่มีฝีมือ ซึ่งหมายถึงต้นทุน ในการผลิตแรงงาน คึงกล่าวย่อมน่าสนใจ ระบบทุนนิยมได้หาทางออกด้วยการผลักดันให้รัฐเข้ารับภาระมากขึ้นทางด้าน การศึกษา และสุขภาพของกรรมกร คึงที่ปรากฏในรูปแบบของสวัสดิการ

แต่ถ้ามองจาก จุดยืนของผู้หญิง ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่กำหนดให้ งานของผู้หญิงอยู่ในบ้าน เนื่องมาจากบทบาทในการสืบพันธุ์ ของผู้หญิง ซึ่งถูกกำหนดโครงสร้างออกมาในรูปที่ว่า ความสัมพันธ์ ระหว่าง เพศ เป็นความสัมพันธ์ ที่กษีและครอบงำ เป็นสิ่งซึ่งต้องการคำอธิบาย ความรักแย่งอันเนื่องมาจากบทบาทในงาบ้าน และบทบาทในการผลิต เพื่อการค้า ของผู้หญิง จะอธิบายได้อย่างไร และมีผลอย่างไรต่อเอกภาพของชนชั้นกรรมชาติ การควบคุมเพศสัมพันธ์และบทบาทในการสืบพันธุ์ ของผู้หญิง ทบสนองความจำเป็นของระบบชายเป็นใหญ่อย่างไร และเมื่อมันดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยม มันดำรงอยู่ในรูปใด ทบสนองความจำเป็นในการคุ้มครองส่วนเกิน

จากแรงงาน และการสะสมทุนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

เองเกิลส์ เสนอแนวทางการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างระบบชายเป็นใหญ่และวิถีการผลิตได้ละเอียดอ่อนกว่ามาร์กซ์ เพราะเองเกิลส์ตระหนักว่า เรื่องความไม่เสมอภาคระหว่างเพศเป็นปัญหาที่ควรแก่การอธิบายในตัวของมันเอง ถึงแม้เองเกิลส์จะมองระบบชายเป็นใหญ่ ในแง่ของการจัดแบ่งงานในครอบครัวเช่นเดียวกับมาร์กซ์ ในหนังสือ *The Origin of Family, Private Property and the State*^{๒๖} ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาของ Morgan และ Bachofen เองเกิลส์ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการทางเศรษฐกิจและพลังการผลิตของสังคม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว ซึ่งมีผลกระทบ ไปถึงความสัมพันธ์ ในครอบครัวรวมทั้งการกษีทางเพศที่ฝ่ายชายกระทำต่อฝ่ายหญิง 'ความพ่ายแพ้ อัน เป็น ประวัติศาสตร์ ของสตรี เพศ' เกิดขึ้นเมื่อพลังการผลิตได้พัฒนาถึงขั้นที่มนุษย์รู้จักล่าสัตว์และเพาะปลูกประสิทธิภาพในการผลิตสูงพอที่จะก่อให้เกิดส่วนเกินของสังคม ซึ่งผู้ชายในฐานะที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในการล่าสัตว์ เข้าควบคุมส่วนเกินดังกล่าว นำไปสู่กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในทรัพย์สินและความไม่เท่าเทียมทางชนชั้น เองเกิลส์กล่าวว่า รูปแบบแรกของชนชั้นก็คือการแบ่งชนชั้นระหว่างเพศชายและเพศหญิงนี้เอง ในเวลาเดียวกัน อำนาจทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าของผู้ชาย อำนาจให้ผู้ชายสามารถขยี้เยื่อการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) ต่อผู้หญิง

เพื่อให้แน่ใจว่า ทรัพย์สินที่สะสมไว้จะตกเป็นของทายาทของคนอย่างแน่นอน ในขณะที่ร่างกายและแรงงานของผู้หญิง ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชาย ผู้หญิงก็ถูกกีดกันจากการผลิตร่วมของสังคมนบ้านถูกจัดให้อยู่ในปริมาตรส่วนบุคคล ส่วนงานการผลิตอื่น ๆ ถือเป็นปริมาตรส่วนสังคม และกลายเป็น 'งาน' เพียงรูปแบบเดียวในอุตสาหกรรม ซึ่งกีดกันทางเพศ

ถึงแม้เองเกลต์ จะให้ความกระจ่างถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและเสริมซึ่งกันและกัน ระหว่างชนชั้นและเพศ และชี้ให้เห็นชัดเจนว่า กำเนิดทรัพย์สินส่วนที่ส่วนบุคคล มีผลให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องควบคุมและถือกรรมสิทธิ์ในตัวผู้หญิง ในฐานะผู้ให้กำเนิดทายาท ดังนั้น ถ้ากรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลถูกทำลายลง และปัจจัยการผลิตเปลี่ยนเป็นของสังคมแล้วก็ไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องควบคุมผู้หญิงอีกต่อไป ยิ่งกว่านั้น เองเกลต์เห็นด้วยกับมาร์กซ์ว่า การที่ผู้หญิงเข้าสู่กระบวนการผลิตทางสังคมในระบบทุนนิยม ทำให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของการกดขี่ที่ชายกระทำต่อผู้หญิงหมดไปด้วย

จุดนี้เองที่เองเกลต์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ถึงแม้เองเกลต์จะเห็นลักษณะเฉพาะ ของการกดขี่ระหว่างเพศ แต่แนวโน้มที่จะมองประวัติศาสตร์แบบวิวัฒนาการเป็นขั้นตอน ทำให้เองเกลต์ไม่เห็นความจำเป็นของยุทธศาสตร์ปฏิวัติในการปลดปล่อยสตรีเพศ และมีส่วนอธิบายถึงแนวทางปฏิรูปของขบวนการสังคมนิยมต่อ 'ปัญหาผู้หญิง' ในระยะหลัง^{๒๗}

ในแง่นี้ ระบบชายเป็นใหญ่ในค้ำานอุตสาหกรรมซึ่งกำหนดบทบาทของผู้หญิง ในครอบครัวที่เป็นเมียและแม้ว่าเป็นบทบาททางธรรมชาติของผู้หญิง จึงเป็นลักษณะสำคัญของกลไกที่ซับซ้อนละเอียดอ่อนที่รองรับการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศในระบบทุนนิยม บทบาทของความไม่เท่าเทียมกันนี้ เอื้ออำนวยหรือจำเป็นต่อการดำรงรักษาและสืบต่อของระบบทุนนิยมอย่างไร เป็นสิ่งซึ่งจะต้องศึกษากันให้ต้องแท้ต่อไป

บทความของ Roisin Mc. Donough และ Rachel Harrison พยายามให้คำตอบทางทฤษฎีต่อปัญหาความสัมพันธ์ ระหว่างระบบชายเป็นใหญ่และความสัมพันธ์ทางการผลิต ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าระบบชายเป็นใหญ่ เป็นทั้งรูปแบบการแบ่งงานระหว่างเพศภายในบ้าน ซึ่งหมายถึงการควบคุมแรงงานของผู้หญิง และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมในการผลิตสืบต่อมนุษยชาติ คือการควบคุมร่างกายและเพศสัมพันธ์ของผู้หญิง และในแง่นี้ระบบชายเป็นใหญ่ดำรงอยู่ ข้ามพรมแดนของชนชั้นแต่ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงจะมีรูปแบบที่แน่นอนอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เป็นหลักในสังคมในแต่ละสมัย เช่น ภายใต้ระบบทุนนิยม ระบบชายเป็นใหญ่ดำรงอยู่โดยผ่านทางความสัมพันธ์ทางชนชั้น ผู้หญิงในชนชั้นที่แตกต่างกันจะมีความขัดแย้ง และถูกกดขี่จากฝ่ายชายแตกต่างกันไป การควบคุมร่างกายและแรงงานของผู้หญิง มีความหมายแตกต่างกันไปตามสถานะทางชนชั้นของผู้หญิง

ตัวอย่างเช่น ในสังคมทุนนิยม ผู้หญิงที่
 แต่งงานแล้วอยู่ในชนชั้นตามสามี แต่ไม่ว่าจะอยู่
 ในชนชั้นใด กลไกสำคัญที่กดผู้หญิงไว้ในฐานะ
 รอง ซึ่งอำนวยความสะดวกควบคุมผู้หญิงได้
 ก็คือ การที่ผู้หญิงและผู้ชายสามารถเข้าถึงปัจจัย
 การผลิต (สำหรับชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการ
 ผลิต) และเข้าถึงค่าจ้าง (สำหรับชนชั้นที่ขาย
 แรงงาน) แยกต่างหาก สำหรับผู้หญิงในชนชั้น
 กฎุมพี ความขัดแย้งอยู่ตรงที่ว่า เธอเป็นเพียง
 สมาชิกของชนชั้นแค่นั้นเอง โดยที่ไม่ได้ควบคุม
 ปัจจัยการผลิตอย่างจริงจัง เธออาจจะไม่ต้องทำงาน
 เพื่อดำรงชีวิตอยู่ แต่การพึ่งพิงทางเศรษฐกิจในแง่
 เป็นเงื่อนไขที่เธอต้องจงรักภักดีต่อสามี ซึ่งควบคุม
 ร่างกายและเพศสัมพันธ์ ของผู้หญิง เพื่อความจำเป็น
 ที่จะสืบทายาทอันชอบธรรม สำหรับผู้หญิงในชน
 ชั้นที่ค่อนข้างแรงงาน การทำงานในกระบวนการ
 ผลิตเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยังชีพ แ่งงานบ้านและเพศ
 สัมพันธ์ มีความสำคัญต่อการ ผลิต สืบ ทอด แรงงาน
 ซึ่งในที่สุดแล้วเป็นประโยชน์ต่อระบบทุนนิยม นี้
 อาจเป็นแนวทางตอบปัญหาว่า ทำไมผู้หญิงซึ่งต้อง
 การจะต่อสู้ เพื่อเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ ที่ไม่เท่า
 เทียมกันระหว่างเพศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการ
 ปลดปล่อยสตรีเพศ ไม่ว่าจะในชนชั้นใด ไม่อาจ
 ปรากฏเป็นจริงได้ ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงความ
 สัมพันธ์ในสังคมในระดับกว้าง ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่
 กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในปัจจัยการผลิต

วิวาทะว่าด้วยงานบ้าน

การที่ผู้หญิงส่วนหนึ่งเป็นแม่บ้านหรือไม่ได้
 เข้าสู่อำนาจแรงงาน และการที่ผู้หญิงที่ทำงานนอก

บ้าน ก็ยังรับภาระงานบ้าน ทั้ง ๆ ที่ความก้าวหน้า
 ทางการผลิตในระบบทุนนิยมที่ก้าวหน้าสูงพอที่
 จะปลดปล่อยภาระนี้จากผู้หญิงได้แต่นั้น ทำให้มี
 การศึกษาเศรษฐกิจ การเมืองของ งานบ้านในระบบ
 ทุนนิยมอย่างจริงจัง โดยใช้แนวคิดของมาร์กซิสม์ที่
 เกี่ยวกับงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต (productive labour)
 และงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต (unproductive
 labour) ทฤษฎีมูลค่าการผลิต^๑ เป็นอาทิ เป็น
 เครื่องมือในการวิเคราะห์ การถกเถียงเรื่องนี้ใน
 ขบวนการปลดปล่อยสตรีเพศในตะวันตก เป็นที่
 รู้จักกัน ในนาม ของ 'วิวาทะ ว่าด้วย งานบ้าน'
 (domestic labour debate) ซึ่งพยายามตอบ
 ปัญหาว่าแม่บ้านผลิตมูลค่าส่วนเกินหรือไม่ ความ
 เห็นต่าง ๆ อาจประมวลได้เป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรก
 ซึ่งจัดว่าเป็นแนวทาง ที่ตีความมาร์กซิสต์อย่างเคร่ง
 ครัด^๒ เห็นว่า งานบ้านไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิต
 ตามทฤษฎีมูลค่าของมาร์กซ์ เพราะเป็นแรงงานซึ่ง
 ใช้ไปในการ เปลี่ยนค่าจ้าง ของสามี ให้เป็น ผลผลิต
 สำหรับการบริโภคของครอบครัว^๓ จึงเป็นการผลิต
 มูลค่าใช้ (use labour) แต่มีใช้มูลค่าแลกเปลี่ยน
 เพราะไม่ได้ เกิดขึ้น ในกระบวนการ ผลิต เพื่อสินค้า
 ระบบ ทุน นิยม ไม่ได้ ค่า คอบแทน แก่ แรงงาน ของ
 ภรรยาโดยตรง แต่โดยผ่านทางค่าจ้างของสามี
 เนื่องจากภรรยา ได้รับปัจจัย ในการ ดำรงอยู่ จากค่า
 จ้างของสามี และผูกมัดสามีด้วยพันธนาการของ
 การแต่งงาน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสามีและ
 ภรรยาจึงเป็นความสัมพันธ์แบบนาย-ทาส

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้งานบ้านจะไม่ได้สร้าง
 มูลค่าส่วนเกิน แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อระบบทุนนิยม
 หลายทางด้วยกัน กล่าวคือ

๑. ผู้หญิงในบ้านรับภาระที่จำเป็นต่อการผลิตซ้ำของทุนในการดูแลบ้าน ใช้แรงงานและเลี้ยงดูลูก โดยไม่ได้ค่าตอบแทน ถ้าระบบทุนนิยมจะต้องรับภาระต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีผลต่ออัตรากำไรของทุน (เนื่องจากค่าของทุนผันแปรจะเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบกับทุนคงที่)

๒. คราวใดที่ผู้หญิงยังพึ่งสามีได้ หรือเห็นว่า งานนอกบ้านเป็นเพียงการหารายได้เพิ่มเติมเป็นครั้งคราว ผู้หญิงก็จะพอใจกับค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ ซึ่งเพิ่มกำไรให้ทุน

๓. แม่บ้านเป็นกองทัพอันเสริม ซึ่งจะจ้างหรือปลดจากงาน ได้ตามความจำเป็นของจังหวะการสะสมทุน โดยไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดในสังคมสูงจนอาจเป็นอันตรายต่อระบบทั้งหมดได้

๔. การที่แม่บ้านมีชีวิตที่ไกล่เกลี่ยจากชีวิตรวมหมู่ จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อการต่อสู้ในส่วนรวมของสามี ซึ่งเป็นผลที่ต่อฝ่ายที่ได้เปรียบแต่บ้านทอนพลังของฝ่ายที่เสียเปรียบ

ข้อเสนอของฝ่ายนี้ก็คือ ต้องให้ผู้หญิงเข้าร่วมในกระบวนการผลิตทางสังคม ภายใต้เงื่อนไขที่งานเองต้องไม่เป็นการชุกวิต ซึ่งก็คือปัจจัยการผลิตเป็นของสังคม งานบ้านจะเป็นภาระกิจของสังคม และครอบครัวก็จะเป็นเอกภาพระหว่างชายและหญิงที่ร่วมกันด้วยความรักและเสรีภาพ ถึงแม้ว่าอุดมการณ์และการกีดกันเพศจะเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไข แต่การปลดปล่อยสตรีเพศ จะต้องมีการทำลายลักษณะกฎมูพีของปัจจัยการผลิตเป็นเงื่อนไขแรก

ความเห็นอีกกลุ่มหนึ่ง จัดเป็นแนวทางที่ไม่เคร่งครัดต่อมาร์กซิสม์^{๒๔} มองว่าแม่บ้านผลิตมูลค่าแลกเปลี่ยน เพราะงานของเธอในการดูแล

บ้าน สามี และเลี้ยงดูลูกนั้น เป็นส่วนหนึ่งโดยตรงของมูลค่าของแรงงานที่ขายให้แก่ทุน แต่มูลค่าส่วนเกินที่แม่บ้านสร้างขึ้นไม่ได้รับค่าตอบแทนจากระบบทุนนิยม หนทางเดียวที่หลีกเลี่ยงการกดขี่สองอย่างไว้ก็คือ แม่บ้านจะต้องรวมตัวกันต่อสู้นอกขอบเขตของสถาบันครอบครัวและโรงงาน เพราะทั้งสองสถาบันได้กลายเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์ของสังคมโรงงานไปแล้ว และชุมชนค่างหากที่จะต้องเข้าหลักในการรวมตัว

แนวความเห็นที่พยายามจะประสานสองกลุ่มแรกตั้งข้อสังเกตว่า ความคิดของมาร์กซ์เกี่ยวกับงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต และงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตนั้น มาร์กซ์สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการผลิตเพื่อแลกเปลี่ยน จึงไม่อาจหยิบเอามาใช้วิเคราะห์งานบ้าน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากการผลิตเพื่อสินค้าได้โดยตรง งานบ้านเป็นงานของปัจเจกบุคคล ซึ่งอยู่นอกปริมณฑลของการผลิตทางสังคม ผู้หญิงถูกพันธนาการของระบบชายเป็นใหญ่ผูกมัดอยู่ จึงไม่อาจจัดว่าเป็น แรงงานเสรี (free labour) ซึ่งมีอิสระที่จะขายแรงงานให้แก่ระบบทุนนิยมหรือหัวหน้าครอบครัวได้ อย่างไรก็ตามงานบ้านเป็นการผลิตมูลค่าใช้สอย จึงตอบสนองความจำเป็นในการรักษา และสืบทอดอำนาจแรงงาน (labour power) ซึ่งจำเป็นต่อการผลิตซ้ำของทุน

ในบางช่วงเมื่อระบบทุนนิยมต้องการแรงงานของผู้หญิงในกระบวนการผลิตมากขึ้น (เช่น ระหว่างสงครามที่ผู้ชายต้องไปรบ หรือในช่วงการสะสมทุนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว) ก็อาจรับภาระงานบ้านของผู้หญิงไปบางส่วน โดยการผลักให้รัฐ

ให้สนองบริการต่าง ๆ เช่น สถานเลี้ยงลูก
สวัสดิการครอบครัว ออกกฎหมายที่ยืดหยุ่นเวลา
ทำงาน หรือด้วยการเปลี่ยนให้งานบ้านกลายเป็น
การผลิตเพื่อสินค้า (อุตสาหกรรมซักรีด เครื่อง
ทუნแรงในครอบครัว) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม
ก็จะต้องมีคนหรือผู้หญิงอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งรับภาระ
ในการผลิตเพื่อการรักษาแรงงานส่วนนี้อยู่นั่นเอง
จึงอาจตั้งเป็นสมมติฐานได้ว่า ระบบทุนนิยมมีข้อ
จำกัดที่จะเปลี่ยนงานบ้านให้เป็นงานของสังคม^{๓๐}

การพยายามที่จะตอบให้เป็น ที่ยุติลงไปว่า
งานบ้านผลิตมูลค่าส่วนเกินหรือไม่ อาจจะไม่มิตผล
โดยตรงเท่าใดนักต่อความเข้าใจว่า ผู้หญิงถูกกดขี่
เป็นพิเศษอย่างไร ในสังคมทุนนิยม แต่ก็ช่วยให้
ข้อสรุปว่า งานบ้าน ก็เป็นงานที่มีคุณค่าทางเศรษฐ
กิจและไม่มี เหตุผล อัน โคที สมควร ที่จะจัดผู้หญิงที่
เป็นแม่บ้านว่าเป็นผู้ที่ไม่ทำงาน เป็นที่น่าสังเกตว่า
แผนการพัฒนาศรีเท่าที่ผ่านมามีแนวโน้มที่จะมอง
ว่าผู้หญิง เช่นในชนบท มีเวลาว่างเหลือเพื่อ นานี้
จะอบรม 'ศิลปวิชาชีวะ' ให้เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบ
ครัว และความจริง ศิลปะวิชาชีวะที่อบรมกันอยู่ เช่น
การเย็บผ้า ตัดเสื้อ ทำอาหาร จักสาน ทอผ้าต่าง ๆ
นั้น ก็ลึกล้ำอยู่ในกรอบของการแบ่งงานระหว่าง
เพศที่เห็นว่า สถานที่ของผู้หญิงคือบ้าน และทำ
อย่างไรจึงจะใช้แรงงานหญิงในบ้าน ให้มีประสิทธิ
ภาพขึ้น แทนที่มองว่าผู้หญิงทำงานอยู่แล้ว และ
เป็นงานที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ หากแต่ไม่ได้ค่า
ตอบแทน หรือได้รับการยอมรับตามคุณค่าต่างหาก
การ 'พัฒนาสถานภาพของสตรี' จึงควรจะต้องเข้า
หมายถึงการ 'คิดอาวุธ' ผู้หญิงให้สามารถเข้าสู่กระ
บวนการผลิตทางสังคมด้วย คุณภาพ ที่เท่าเทียม ชาย

ในฐานะแรงงานมีฝีมือ พร้อม ๆ กับการขจัดความ
คิดเก่า ๆ ว่าสถานที่แห่งแรกของผู้หญิงก็คือ ครัว !

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ การเก็บผู้
หญิงไว้แต่ในบ้านต้องอาศัยแรง สนับสนุน จากอุดม
การซึ่งหล่อหลอมว่า ผู้หญิงเหมาะจะเป็นแม่และเมีย
โดยธรรมชาติ การทำงานนอกบ้านมีแค่จะเป็นผล
เสียต่อสมมุติฐานในครอบครัวและในสังคม โดยส่วน
รวมน่าจะได้มีการศึกษาอย่าง เป็นระบบ ถึงรูปแบบ
กลไกการทำงานเช่นสื่อมวลชน รัฐ และ ผลกระทบ
ของอุดมการดังกล่าวต่อฐานะ ของผู้หญิง ในชนชั้น
ต่าง ๆ ทั้งในระดับโครงสร้าง และระดับบุคคลรวม
ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการเปลี่ยน
แปลงในกระบวนการผลิต และจากการวิพากษ์
วิจารณ์การกดขี่ โดย ชบวนการ เรียกร้องความเสมอ
ภาคระหว่างเพศ

แรงงานรับจ้างของผู้หญิง

คำถามใหญ่เกี่ยวกับ 'งานนอกบ้าน' ของ
ผู้หญิงที่น่าจะหยิบยกขึ้นมาก็คือ ลักษณะต่างๆ ที่
สังเกตได้ ของ แรงงาน รับ จ้างหญิง เช่น ค่าจ้างต่ำ
การกระจุกตัว อยู่ใน อุตสาหกรรม บาง อย่าง ซึ่ง ไม่
ต้องการแรงงานมีฝีมือหรือในภาคบริการ จำนวน
ผู้หญิงในกำลังแรงงานซึ่งขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นต้น โครง
สร้างงานของผู้หญิงมีส่วนสัมพันธ์กับระบบชายเป็น
ใหญ่อย่างไร ถูกกำหนดและมีผลในการดำรงรักษา
ระบบนี้อย่างไร ด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่งสัมพันธ์
กับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตและขั้นตอน
ต่างๆ ของการพัฒนาการของระบบทุนนิยมอย่างไร
ผู้เขียนบทความนี้จะอาศัยรายงานของเวโรนิกา บีซี

ซึ่งเสนอไว้ในหนังสือ **Feminism and Materialism** เป็นตัวอย่าง การใช้วิธีวิเคราะห์ สังคม ของ มาร์กซ์ต่อปัญหาแรงงานหญิง^{๓๖}

เวโนิกา บีซี เริ่มค้นรายงานด้วยการเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์แนวความคิดทางทฤษฎีที่สำคัญ ที่เป็นกรอบในการวิเคราะห์งานของผู้หญิงเท่าที่ผ่านมา ประการแรก การตั้งปัญหาแบบโครงสร้าง—หน้าที่นิยม ทำให้นักสังคมวิทยาแยกการศึกษา เรื่องครอบครัวออกจาก การวิเคราะห์ ถึงพลังและความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคมทุนนิยม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางชนชั้น และประเมินความสำคัญ ของรูปแบบสองอย่างของงานของผู้หญิง กล่าวคือ งานบ้านและงานรับจ้างต่ำกว่าที่เป็นจริง ทาลคอตต์ พาร์สันส์ มองการกำหนดบทบาททางเพศในด้าน วัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว และยังยอมรับบทบาท ทางเพศอย่างไม่กึ่งข้อสงสัย พาร์สันส์จึงตั้งข้อสรุป ว่า รูปแบบครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) เป็นรูปแบบสากลที่เหมาะสมที่สุดต่อความจำเป็น ใน การผ่อนคลาย ความตึงเครียด และรักษาคุณภาพใน สังคม และเหมาะสมที่สุดในการตอบสนองความ ต้องการทางจิต ของบุคคล ที่อาจเกิดขึ้น ในกระบวนการ อบรมทางสังคม และท้ายที่สุด รูปแบบครอบครัววันต่อกลางกับความเป็นจริงทางชีวิตที่ว่า ผู้หญิงให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก กรอบทางทฤษฎีของ พาร์สันส์เองที่บดบังไม่ให้เห็นว่า ระบบครอบครัว เดี่ยว (พ่อ—แม่—ลูก พ่อเป็นหลักในการทำงาน หาเงินเลี้ยงดูครอบครัว) เกิดขึ้นและดำรงอยู่ใน ช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์เท่านั้น กล่าวคือ ใน สังคมทุนนิยม และไม่มีเหตุผลอะไรที่จะคงอยู่เช่น

นี้ชั่วกัลปาวสาน ยิ่งกว่านั้นยังปิดโอกาสที่จะ วิเคราะห์ถึงขั้นตอนของความ ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่าง เพศ ซึ่งอาจศึกษาได้ในแง่ของการจัดโครงสร้าง ของวิถีการผลิตแบบทุนนิยม

วิธีการมองแบบที่สอง เน้นปัญหาความ ชักแย้งทางจิตใจของผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้าน ใน ขณะเดียวกัน ก็ตั้งคำถามบ้านด้วย แต่การมอง ปัญหา ที่ถูกรอบ อยู่แต่ภายใน ความชักแย้ง ระหว่าง บทบาทที่คาดไว้สองบทบาท โดยไม่เชื่อมโยงเข้า กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ ไม่อาจอธิบายได้ว่า ทำไมบทบาทที่ซ้อนกันจึงเป็น บทบาทที่ชักแย้ง และเป็นความชักแย้งเสมอมาใน ประวัติศาสตร์หรือไม่

วิธีการมองแบบที่สาม คือ มองแรงงาน หญิงในกรอบของทฤษฎีตลาดแรงงานชั้น ๓ ตลาด แรงงานชั้นหนึ่งเสนองานที่ให้ค่าจ้างสูง ถ้าไรติ สภาการงานนี้ มีความมั่นคงและก้าวหน้าใน การงาน ส่วนตลาดแรงงานชั้นสองนั้นตรงกันข้าม และผู้หญิง ที่ทำงานส่วนใหญ่ จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ชั้นสอง แต่ทฤษฎีนี้ถึงแม้จะช่วยให้เราแยกประเภท ของพฤติกรรมในตลาดแรงงานทั้งสองอย่างได้ แต่ ก็ไม่อาจอธิบายได้ว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ที่เป็น เช่นนี้ ก็เพราะ “ความคิดทางทฤษฎีตลาดแรงงาน ชั้น ๓ ถอดพฤติกรรมของนายจ้างออกมาวิเคราะห์ อย่างเป็นนามธรรม โดดเดี่ยว ซากจากการวิเคราะห์ ถึงกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษาค จากการวิเคราะห์ ถึงพลังการผลิต ที่เปลี่ยนแปลงไป และคู่ได้จากพัฒนาการทางวิทยาการ และจากการ วิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์ ทางการผลิต ที่แฝงตัวอยู่ ในการต่อสู้ทางชนชั้น”

และในส่วนที่เกี่ยวกับแรงงานหญิง การมองแนวนั้น มีข้อจำกัด ที่ถือเอา การแบ่งงาน ทางเพศ เป็นปัจจัยภายนอก จึงไม่อาจอธิบายการเลือกปฏิบัติในทางเศรษฐกิจ ได้จากความสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ให้กำเนิดแก่ปรากฏการณ์ที่รับรู้ ได้ นั่นเอง

เวโรนิกา บีซีให้ข้อเสนอว่า

ในหนังสือ Capital vol. I มาร์กซ์ได้เสนอแนวความคิดไว้สองอย่าง ซึ่งอาจนำมาใช้วิเคราะห์ปัญหาแรงงานหญิง กล่าวคือ แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการแรงงาน (labour process) และแนวความคิดเรื่อง กองทัพแรงงานสำรอง (industrial reserve army) กระบวนการแรงงานคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงาน (labourer) ซึ่งต้องขายแรงงานเพื่อยังชีพกับวัตถุ ประสงค์ หรือเป้าหมายของงาน (object of labour) และเครื่องมือในการทำงาน (เครื่องมือ เครื่องจักรต่าง ๆ) กระบวนการแรงงานไม่ว่าในยุคใดสมัยใดเป็นผลผลิตของพัฒนาการของพลังการผลิต และครอบคลุมทั้งพลังการผลิต และความสัมพันธ์ในการผลิต ระบบโรงงานในอุตสาหกรรมสมัยใหม่เป็นรูปแบบหนึ่ง ของการจัดกระบวนการผลิตดังกล่าว ซึ่งใช้เครื่องจักรทดแทนที่ความชำนาญของคณงาน ซึ่งกลายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องจักร

การใช้เครื่องจักรสมัยใหม่ มีผลกระทบต่อ การใช้แรงงานหญิงและเด็ก

เนื่องจากระบบเครื่องจักรไม่จำเป็น ต้องพึ่ง พลังความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ มันจึง

กลายเป็นวิธีหนึ่งซึ่งจะจ้างผู้ใช้ แรงงานที่มีกำลังน้อยกว่า และร่างกายยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ แต่ว่าใช้มือและแขนไค้นุ่มนวล ก่อตั้งคิดว่า แรงงานหญิงและเด็กจึงเป็น สิ่งแรกที่นายทุนที่ใช้เครื่องจักรแสวงหา สิ่ง อันทรงพลังที่มาแทนที่คณงานนี้ ได้กลายเป็นวิถีทาง เพิ่มจำนวนแรงงานรับจ้างโดย ทุนสามารถกวาดที่เดียวได้สมาชิกทุก ๆ คน ในครอบครัวของกรรมกร โดยไม่แยกอายุ หรือเพศ

(Marx, Capital vol. I หน้า ๓๒๔)

การใช้แรงงานหญิง และเด็กในระยะแรก ๆ ของระบบทุนนิยมยังเอื้ออำนวยให้ผู้ผลิตในกระบวนการผลิตแบบหัตถกรรม ต้องยอมแพ้เด็กค่อค่าน ขบวนการผลิตแบบโรงงาน เพราะสู้การแข่งขันไม่ไหวพร้อมกับที่ผู้หญิงและเด็กถูกจ้างในโรงงานด้วย ค่าจ้างต่ำเหลือเกินนั้น ระบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่ กระตุ้นให้การผลิตนอกโรงงานยิ่งเข้มข้นขึ้น ในรูปแบบของการจ้างงานเป็นชิ้น ๆ เอาไปทำที่บ้าน 'โรงงานเหี่ยว' ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของอุตสาหกรรม ในครอบครัวซึ่งใช้ผู้หญิงและเด็กเป็นหลัก มาร์กซ์ เห็นว่ายิ่งผู้หญิงและเด็ก ทำงานในโรงงานมากขึ้น เท่าไรระบบพ่อเป็นใหญ่ก็ยิ่งถูกกักกร่อนมากขึ้น เท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้ถือกล่าวถึงไว้แล้วในตอนต้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้หญิง เวโรนิกา บีซี ย้ำว่า ที่นายทุนสามารถจ่ายค่าแรงของผู้หญิงให้ต่ำกว่าค่าของแรงงานจริง ๆ ก็เพราะว่า ทักทักเอาได้ ส่วนหนึ่งว่า ผู้หญิงมีครอบครัวซึ่งในอุดมการแบบ กฎมพีเห็นว่า สามหรือห่อคองหาเลี้ยงอยู่แล้ว แม้ ว่าความจริงนั้น แรงงานหญิงส่วนใหญ่ จะเป็นโสค

หรือไม่มีสามเหลี่ยมที่ตัวเองและลูกเท้า เช่น สถิติของไทย แรงงานหญิงมีสถานภาพเป็นสตรีร้อยละ ๖๔.๓ สมรสแล้วร้อยละ ๒๘.๓ อื่น ๆ ร้อยละ ๖.๕ (อ้างใน จุฑา มนต์ไพบูลย์, **ปัญหาการใช้แรงงานสตรีและเด็ก**, เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์, กรกฎาคม ๒๕๒๓) สถิตินี้ไม่ได้อ้างปี และไม่ได้ออกว่าในบรรดาหญิงที่สมรสแล้วยังอยู่กับสามีหรือไม่ แต่ก็พอจะเป็นแนวได้ว่า ข้ออ้างดังกล่าวไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไป ปัญหาโสเภณีซึ่งที่เกิดในยุโรปที่ศตวรรษที่ ๑๘ และในประเทศไทยจนปัจจุบัน อาจอธิบายได้ส่วนหนึ่งด้วยเหตุนี้

การที่ทุนคังผู้หญิงเข้าสู่การผลิตในโรงงานแต่ละระยะเดียวกัน ก็ผลัดการในการผลิตแรงงานใหม่ให้กับครอบครัวของกรรมกร เป็นประโยชน์ต่อตนเองอีกทอดหนึ่งในแง่การบริโภค เพราะว่ามีผู้หญิงต้องหันมาพึ่งสินค้าสำเร็จรูปมากขึ้น กระตุ้นการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนในภาคนั้น

ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งจากการที่ผู้หญิงทำงานก็คือ ในขณะที่นายทุนอาจจะได้ประโยชน์ในแง่ค่าจ้างที่ต่ำกว่า แต่อีกแง่หนึ่งผู้ชายอาจจะต่อต้านเพราะกระเทือนอธิปไตยของเพศชาย ทั้งในฐานะกรรมกร และพ่อ-สามี ซึ่งก็เคยเกิดขึ้นแล้วจริง ๆ ในประวัติศาสตร์ช่วงศตวรรษที่ ๑๘ ต่อต้นศตวรรษที่ ๒๐ ในแง่ของการต่อสู้ทางชนชั้น ความไม่เข้าใจปัญหาการกดขี่ทางเพศว่า ในที่สุดแล้วผลประโยชน์ตกแก่ระบบทุนนิยมอาจทำให้เกิดแตกแยกในหมู่กรรมกรได้

แนวความคิดของมาร์กซ์ ที่น่าจะเป็นเครื่องมือในการมองปัญหาแรงงานหญิงได้คือ กองทัพแรงงานสำรอง ซึ่งเป็นทั้งผลผลิตและกลไกในการ

สะสมทุน โดยเฉพาะในช่วงที่มีเปลี่ยนโครงสร้างในการผลิตของระบบทุนนิยม มาร์กซ์ไม่ได้อธิบายถึงกรอบความคิดนี้อย่างชัดเจนนัก เราอาจรวบรวมสิ่งที่มาร์กซ์กล่าวไว้ในที่ต่าง ๆ ว่า กองทัพแรงงานสำรองมีได้สามรูปแบบ รูปแบบแรก มีลักษณะลอยตัว คนงานอาจถูกไล่ออกหรือว่าจ้างเป็นพัก ๆ ทั้งนี้เนื่องจากแนวโน้มในศูนย์กลางอุตสาหกรรมที่จะแทนคนงานที่มีฝีมือ ด้วยคนงานไร้ฝีมือ แทนที่ผู้ชายด้วยผู้หญิง ผู้ใหญ่ด้วยเด็ก รูปแบบที่สอง มีลักษณะแอมแปงแรงงานสำรองในชนบท การแทรกซึมของระบบทุนนิยมสู่ชนบท ทำให้ความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบยังชีพดั้งเดิมถูกสั่นคลอนหรือสลายตัว รูปแบบที่สาม มีลักษณะหยดน้ำเฉื่อยชาครอบคลุมถึงคนงานที่ถูกจ้างอย่างไม่สม่ำเสมอ ในหมู่คนงานที่เกินจากการคุกรับตามปกติในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

เวโรนิกา บีซี ทั้งข้อสังเกตว่า ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วเปรียบเสมือนกองทัพแรงงานสำรองในรูปแบบที่แน่นอน กล่าวคือ ฐานะพิเศษของผู้หญิงในแรงงาน เกิดจากบทบาทในครอบครัว และจากข้อที่กักที่อ้างว่างานในครอบครัวคืองานหลักของผู้หญิง ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้หญิงเปลี่ยนงานง่าย และยอมทำงานครึ่งเวลา ภายใต้วิกฤติการณ์ของทุนนิยมในตะวันตกในปัจจุบัน งานชั่วคราวและงานครึ่งเวลามักจะถูกกดค่าจ้างและได้รับการคุ้มครองจากสวัสดิการสังคมน้อยกว่า จึงเป็นวิธีหนึ่งที่นายจ้างนิยมใช้กันมากเพื่อลดต้นทุนผันแปร การที่ผู้หญิงในกองทัพแรงงานสำรองถูกกดค่าจ้าง มีผลลดต้นทุนต่อระดับค่าจ้างของกรรมกรโดยทั่วไป

บีชีสรุปว่า คำอธิบายของมาร์กซิสต์ซึ่งจับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และการผลิตเป็นหัวใจในการวิเคราะห์สามารถให้เหตุผลว่า ทำไมในการแบ่งงานในแนวตั้ง แรงงานหญิงส่วนใหญ่จึงจะอยู่ในระดับต่ำ ในงานไร้ฝีมือหรือในโรงงานเล็กๆ ที่เคียบโคในบริเวณรอบนอก ๆ ของระบบทุนนิยมอย่างไรก็ดี คำอธิบายดังกล่าวยังไม่อาจตอบปัญหาได้ว่า ถ้าดูการแบ่งงานในแนวนอน ทำไมในช่วงแรงงานหญิงจึงมีแนวโน้มจะกระจุกตัวในอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น สิ่งทอ เสื้อผ้า เครื่องหนัง อาหาร ยาสูบ หรือในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ หรือในภาคบริการ เช่น ทำงานรับใช้ความบ้าน เสมียน พยาบาล 'บริการทางเพศ'

คำถามดังกล่าว รวมทั้งคำถามว่าในช่วงหนึ่ง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงในการสะสมทุนและการผลิต ผู้หญิงกลุ่มใด ชนชั้นใด ถูกดึงเข้าสู่อุตสาหกรรมทางสังคม กงจะตั้งเป็นเรื่องของการวิเคราะห์ที่เป็นรูปธรรมแต่ละกรณีไป ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น นโยบายประชารัฐ การต่อสู้ทางชนชั้น ความเข้มแข็งของขบวนการกรรมกร การแทรกซึมของระบบทุนนิยมในความสัมพันธ์ทางการผลิตอื่น ๆ ในสังคม เป็นต้น^{๓๒}

กล่าวโดยสรุป วิธีการวิเคราะห์ความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ที่อิงการวิเคราะห์ แบบมาร์กซิสต์ เริ่มจากสมมติฐานว่า ชีวิตทางสังคมของมนุษย์ไม่ว่าชายหรือหญิง ก็คือ ความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และต่อมนุษย์ด้วยกันเอง ในการผลิต

เพื่อดำรงอยู่และสืบต่อมนุษยชาติ แต่ผู้ชายและผู้หญิงมีความสัมพันธ์ต่อบ้ปัจจัยการผลิตในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลกำกับความแตกต่างระหว่างชนชั้นและ ภายในชนชั้น ในสังคมหนึ่ง ในชั้นตอนหนึ่งของประวัติศาสตร์ ลักษณะเฉพาะของการกดขี่สตรีเพศอยู่ตรงที่ว่า ผู้หญิงอยู่ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่แบ่งแยกชนชั้น ซึ่งกำกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศในลักษณะที่ซ้ำซ้อน ซ้ำซ้อน และเป็นปฏิสัมพันธ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความพยายามเข้าใจชีวิตทางสังคมของผู้หญิงไม่อาจจะเลยแนวคิดว่าด้วยระบบชายเป็นใหญ่ แต่ในขณะเดียวกัน ระบบชายเป็นใหญ่จะมีรูปแบบปฏิบัติเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคม ในการผลิต ที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าจะยึดการเปรียบเทียบของมาร์กซ์มาใช้ ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เป็นหลักเป็นเสมือนหนึ่งแม่สีที่อาบความสัมพันธ์ระหว่างเพศภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่

ในระบบทุนนิยม ระบบชายเป็นใหญ่หมายถึงระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างชายและหญิงซึ่งครอบคลุม กำกับการผลิตและการผลิตสืบทอดของคน รวมทั้งเอกลักษณ์ทางเพศของชายและหญิงในปริภูมิศาสตร์ดังกล่าว ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตที่สำคัญ แต่ผู้ชายเป็นฝ่ายที่กุมอำนาจควบคุมเป็นส่วนใหญ่ และมีอำนาจควบคุมเหนืองานของผู้หญิงโดยผ่านทางโครงสร้าง ของครอบครัว แบบผัวเดียวเมียเดียว ที่เชื่อกันว่า ผู้ชาย เป็นฝ่าย ทำงาน หาเลี้ยงครอบครัว โดยผ่านทางโครงสร้างของระบบการ

ผลิต ซึ่งในระบบทุนนิยม แจกแจงจัดสรรตำแหน่ง
ที่ของชายและหญิงในรูปแบบที่เหลื่อมล้ำคดหล่นกัน
ลงมา โดยที่ผู้หญิงจะอยู่ในชั้นต่ำๆ และโดยผ่าน
ทางการควบคุมกฏไครว์รัฐ ที่เสริมความสัมพันธ์ซึ่ง
ชายได้เปรียบนี้ ให้มันคงแข็งแกร่งยิ่งขึ้น ยิ่งไป
กว่านั้น ถึงแม้ครวัเรื่อนจะเป็นจุดสำคัญอันค้ำหนึ่ง
ที่ผู้หญิงสามารถสัมผัส รับรู้ความสัมพันธ์ ที่ชายเป็น
ใหญ่ แต่ครอบครัวก็ไม่ใช่สถาบันเดียว เพราะใน
เวลาเดียวกัน ผู้หญิงก็ถูกดึงเข้าร่วมในกระบวนการ
ผลิตทางสังคมด้วย ความไม่เท่าเทียมกันระหว่าง
ชายและหญิง และสถานะของผู้หญิงที่ค้ำยกว่าใน
ครอบครัวเป็นเรื่องที่จะต้องอธิบายจากระบบ มิใช่
เป็นความผิด หรือความ ต้องการ ของ ครอบครัวใด
ครอบครัวหนึ่ง ดังกระนั้นก็ตาม ในประสบการณ์
ของผู้หญิงแต่ละคน ดูเหมือนว่าผู้หญิงต้องเผชิญ
กับสภาวะดังกล่าวอย่างโดดเดี่ยว มากกว่าจะร่วมรับ
รู้การกดขี่ของเพื่อนร่วมเพศคนอื่นๆ และมีแนว
โน้มจะยอมรับว่า ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวมี
สาเหตุมาจาก ความผิดพลาด ของผู้หญิง เองเป็นราย
บุคคล มากกว่าจะมองว่าเป็นเพียงผลที่ปรากฏให้
เห็นของระบบ ความสัมพันธ์ ระหว่างเพศ อัน ไม่เท่า
เทียมกัน

การแบ่งแยกและโคกเคียวผู้หญิงออกจากกัน
ไม่ได้ มีอยู่แต่ในขอบเขตของครอบครัวเท่านั้น
ปัญหาโสเภณี น่าจะเป็นตัวอย่าง ที่ค้ำยอย่างหนึ่ง ได้
ในระบบทุนนิยม การมีโสเภณีและรูปแบบครอบ
ครัวแบบผัวเดียวเมียเดียววันนั้นเปรียบเสมือนสองด้าน
ของสิ่งเดียวกัน คือการควบคุมร่างกายและเพศ

สัมพันธ์ของผู้หญิง กิ่งที่มาร์กซ์และเอนเงลส์ได้
เคยคังข้อสังเกตไว้ ผู้หญิงถูกจัดออกเป็นสองประ
เภท พวกหนึ่งได้รับการยกย่องเชิดชูในฐานะเมีย
และแม่ อีกพวกหนึ่งถูกเหยียดว่าเป็นสาวระณะ
ถูกกีดกันออกจากความชอบธรรมของสังคม และ
การที่มี ผู้หญิงพวกหลัง อยู่นี้เอง ที่ทำให้ คุณค่า ของ
พวกแรกมีความหมายและค่ารองอยู่ได้ รวมทั้งเสริม
สร้างระบบชายเป็นใหญ่ให้มันคงยิ่งขึ้นไปอีก ใน
ขณะที่เป็นการยากยิ่งที่ผู้หญิงซึ่งถูกหลอหลอมขึ้นใน
ระบบความสัมพันธ์และค่านิยมดังกล่าวจะสลัดพันธ
นาการทางสังคม เหล่านี้ เพื่อรวมตัว กันในการต่อสู้
ยิ่งกว่านั้นการแบ่งแยกในแง่ของชนชั้นก็มีส่วนสร้าง
ปรกาศระหว่างผู้หญิงด้วยกันเองให้แน่นหนาขึ้นไป
อีก เพราะแทบจะไม่มีผู้หญิงจากชนชั้นที่เป็นเจ้า
ของปัจจัย การผลิตที่ จำต้องประกอบ อาชีพ โสเภณี
หรือด้ามกัมก็จะมีภัยพิบัติซึ่งแตกต่างไปจากเหตุผล
ของผู้หญิงที่ล้มละลายจากชนบท หรือจากชนชั้น
ที่ค้ำยชายแรงงานเพื่อยังชีพ

แต่แม้ ในปริมณฑลของแรงงานรับจ้างหญิง
ยุทธศาสตร์ทางต่อสู้ ทางชนชั้นน่าจะใช้ได้ผลมาก
ที่สุด เพราะผู้หญิงเข้าร่วมในกระบวนการผลิตทาง
สังคมเช่นเดียวกับกรรมกรชาย แต่การแบ่งแยกทาง
เพศซึ่งคงอยู่ได้ค้ำยระบบชายเป็นใหญ่ ก็ยังเป็น
อุปสรรคสำคัญซึ่งนายจ้างใช้ ประโยชน์อย่างเต็มที่

ลักษณะ พิเศษ ของ ผู้ หญิง ที่ ถูก ก้ากับ โดย
ความสัมพันธ์ทางการผลิตในสังคมในรูปแบบที่แตก
ต่างจากผู้ชาย และถูกโคกเคียวจากเพศหญิงค้ำย
กันเองในลักษณะที่ซับซ้อนละเอียดอ่อน ในระบบ

ชายเป็นใหญ่ นี้เอง มีผลทั้ง ในทาง ทฤษฎี และปฏิบัติ ในทางทฤษฎี การวิเคราะห์สังคมใด ๆ ด้วยวิธีการ เศรษฐศาสตร์ การเมืองจะไม่อาจกล่าวได้ว่าสมบูรณ์ ถ้าจะเลยความพยายามที่จะเข้าใจถึงแก่นแท้ของการ กติของผู้หญิง ซึ่งไม่อาจกระทำได้ หากไม่มีการพัฒนา เครื่องมือในการวิเคราะห์ ให้สามารถจับลักษณะ

ดังกล่าว และเชื่อมโยงอย่างเป็นปฏิสัมพันธ์เข้ากับการวิเคราะห์สังคมในส่วนทั้งหมด ในทางปฏิบัติ ลักษณะพิเศษดังกล่าวมีผลกระทบต่อรูปแบบ และ ยุทธศาสตร์ในการต่อสู้ของผู้หญิง ซึ่งจะต้องแตกต่างจากรูปแบบและยุทธศาสตร์ ของการต่อสู้ทางชน ชั้นถึงแม้ว่าจะไม่อาจแยกจากกันได้โดยสิ้นเชิงก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิงอรรถ

๑. ผู้เขียนขอเสนอคำจำกัดความของ feminism หรือการเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งบางคนอาจจะพอใจเรียกว่า การเรียกร้องสิทธิสตรี ว่าเป็น การวิเคราะห์การกระทำใดๆ ที่มีจุดยืนว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงเป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง ซึ่งเพศหญิงเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ และมีเป้าหมายที่จะเข้าใจสาระและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว
๒. Maria Mies, **Social Origins of the Sexual Division of Labour**. (Hague : Institute of Social Studies, The Hague ; July ๑๙๗๕), pp. ๑-๒ และดูเพิ่มเติมจากบทความอื่น ๆ ที่นำเสนอในวารสารฉบับนี้
๓. Roger Piret, **Psychologic differentielle des Sexes** อ้างใน Maite Albistur และ Daniel Armogathe, **Histoire du Feminisme Franzais**, vol. ๒ p. ๖๓๕
๔. Jean Rostand, อ้างใน **Histoire du Feminisme Franzais** vol. ๒ p. ๖๓๕
๕. Simone de Beauvoir. **Le Deuxieme Sexe**, (Gallimard, Ideas ๒, tomes ๑๙๔๙).
๖. Maite Albistur และ Daniel Armogathe **Histoire du Feminisme Franzais** vol. ๒ (Edition des Femmes), p. ๖๓๗
๗. Simone de Beauvoir, **Ibid**, tome ๑. p. ๒๘๕.
๘. Simone de Beauvoir, **Ibid**, tome ๒. p. ๓๐๖
๙. Maite Albistur และ Daniel Armogathe **Ibid**, pp. ๖๓๐-๖๓๑.
๑๐. Kate Millett, **Sexual Politics**, (London : Hart-Davis, ๑๙๗๑)
๑๑. Roisin McDonough and Rachel Harrison, **Patriarchy and relations of production** in Annette Khun and Ann Marrie Wolpe, **Feminism and Materialism**, London, ๑๙๗๘.
๑๒. อาจจะต้องให้รายการของแนวโน้มน่าต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ในขบวนการในตะวันตกทุกก็ได้ : liberal feminism, radical feminism, lesbian feminism, lesbian socialism, socialist feminism, marxist feminism, จาก Joan B. Landes, **Women, labor and family life** ใน **Science and Society** ๔๑ (Winter ๑๙๗๗-๗๘)

๑๓. Maria Mies วิพากษ์วิจารณ์ “หมูชาย” (male – chauvinist – pig leftist) ไว้อย่างถึงใจว่า
 เช่นเดียวกับในส่วนอื่น ๆ ของสังคมอเมริกัน ผู้ชายในขบวนการฝ่ายซ้ายทั้งหลายเหล่านี้บทบาท
 ของเจ้านายและนักทฤษฎีที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งแข่งขันเองในที่ประชุมตามแบบ ‘ผมเป็นนักปฏิวัติมากกว่าคุณ’
 ในขณะที่ผู้หญิง ‘หนู ๆ’ ของขบวนการ ซึ่งแต่ละคนก็ผูกพันอยู่กับ ‘ผู้สร้าง’ ที่ยิ่งใหญ่ นั้น ต้อง
 ทำหน้าที่ให้บริการทั้งหลาย เช่น พิมพ์คืด ทำกาแฟ แจกเอกสาร ขายหนังสือพิมพ์ เข้าทำนอง
 ‘ชายคิด หญิงพิมพ์คืด’ (หรือ ‘ชายบริหาร หญิงบริการ’) ผู้หญิงในขบวนการต้องทำตัวให้ว่างเสมอ
 สำหรับนักปฏิวัติอาชีพที่ยิ่งใหญ่ เพื่อจะปล่อยให้เขาในเรื่องเพศและอารมณ์ เพื่อให้เขาแข็งแรงเสมอ
 สำหรับสงครามหน้าหลายครั้งต่อไป

Maria Mies, “Class Struggle or Emancipation, Women’s Emancipation Move
 ment in Europe and the U.S.” in *Economic and Political Weekly*, December
 ๑๕, ๑๙๖๓

๑๔. La decennie des feministes, *Le Monde Dimanche* ๕, October ๑๙๖๐
 ๑๕. Juliet Mitchell, *Woman’s Estate*, (New York ๑๙๖๑).
 Juliet Mitchell, *Psychoanalysis and Feminism*. (New York ๑๙๖๔.)
 ๑๖. Shulamith Firestone, *The Dialectic of Sex : The Case for Feminist Revolution*.
 (New York ๑๙๖๑).
 ๑๗. ผู้เขียนอาศัยบทความสองชิ้นในการประเมิณงานของ Juliet Mitchell, Roisin Mc Donough and
 Rachel Harrison, *Ibid.* and Joan B. Landes, *Ibid.*
 ๑๘. Shulamith Firestone *Ibid.*, p. ๓๖
 ๑๙. Shulamith Firestone *Ibid.*, p. ๘-๙.
 ๒๐. Joan B. Landes *Ibid.*
 ๒๑. ปัญหาเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างชนชั้นและเพศ เป็นปัญหาเก่าแก่ในความสัมพันธ์ระหว่าง ขบวนการ
 การกรรมกร และขบวนการของผู้หญิงในตะวันตกตั้งแต่ครั้งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ จนถึง
 ปัจจุบัน ความล้มเหลวของขบวนการปฏิวัติของกรรมกร ที่จะตอบปัญหาดังกล่าวอย่างสอดคล้องกับ
 ความเป็นจริงมีผลให้การต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งสองขบวนการต้องสูญเสีย และอ่อนแออย่าง
 น่าเสียดาย

- ดูเพิ่มเติมใน Maria Mies, “Class Struggle or Emancipation, Woman’s Emancipation
 Movements in Europe and the U.S.,” *Ibid* หรือ Meredith Tax, “The United Front
 of Women” in *Monthly Review* ๓๒ : ๕ October ๑๙๖๐

๒๒. Karl Marx, คำนำของหนังสือ Capital ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ ค.ศ. ๑๘๖๗ อ้างใน สมเกียรติ วันทะนะ, “การที่ทาสังคมด้วยลัทธิมาร์กซ์” ใน วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง ๑ : ๓ มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ หน้า ๔๔.
๒๓. Karl Marx, *The German Ideology*, (London : Laurence & wishart, London ๑๙๗๑) pp. ๔๙-๕๐ อ้างใน Roisin Mc Donogh and Rachel Harrison, *Ibid* p. ๒๗
๒๔. Karl Marx, *The German Ideology*, *Ibid* p. ๕๐
๒๕. Karl Marx. *Capital* vol. I, (London : Laurence & Wishart) p. ๕๗๒ อ้างใน R. McDonough and Rachel p. ๒๗
๒๖. กู F. Engels, *The Origin of the Family, Private Property and the State*, ๑๘๘๔ กู กุทลาบ สายประคิษฐ์ “กำเนิดครอบครัวของมนุษยชาติ ระเบียบสังคมของมนุษย์” สำหรับการถ่ายทอดความคิดของเอนเงิลส์เป็นภาษาไทย
๒๗. Batya Weinbaum, *The Curious Courtship of Women's Liberation and Socialism* (Boston, ๑๙๗๘). เป็นตัวอย่างหนึ่งของการวิพากษ์วิจารณ์จากสายคาของเฟมินิสต์แนวมาร์กซิสต์
๒๘. เช่น งานของ John Harrison “The Political Economy Housework in *Bulletin of the Conference of Socialist Economists* หรือ James Gardiner, “Women's domestic labour” in *New Left Review*. ๘๑
๒๙. M. Dalla Costa, S. James, *The Power of women and the Subversion of the Community*, (Bristol ๑๙๗๕). W. Seccombe, “The Housewife and her labour under Capitalism” *New Left Review* ๘๓
๓๐. Maite Albistur, Daniel Armogathe, *Histoire du feminisme franais* ๑. *Ibid* p. ๑๑๕
๓๑. Veronica Beechey, “Critical Analysis of some sociological theories of women's work” in *Feminism and Materialism* *Ibid* pp. ๑๕๗ - ๑๙๗
๓๒. O. Adamson, C. Brown. J. Harrison and J. Price “Women's oppression under capitalism in *Revolutionary Communist* ๕ เป็นตัวอย่างการวิเคราะห์โครงสร้างและพัฒนาการของแรงงานหญิงโดยอาศัยแนวคิดเรื่องกองทัพแรงงานสำรอง จากวาทกรรมของอังกฤษ และ Kate Young, “Modes of Production and the sexual division of labour : a case study from Oaxaca, Mexico” in *Feminism and Materialism* *Ibid*.